

MEDLEMSSKRIFT
NR 101, SEPTEMBER 2017

- En kanal som förenar

Strömma Bro konditori

STRÖMMA HEMBYGDSFÖRENING

Verkar lokalt på Fågelbrolandet, Strömma och i Brevik med att dokumentera och informera om den lokala historien, att tillvarata medlemmarnas och bygdens intressen samt att verka för en hållbar utveckling för vår bygd. Vi har en hembygdsgård som kan hyras, och ett museum centralt i Strömma. Vi är ca 230 medlemmar. Besök gärna vår hemsida www.hembygd.se/stromma

STYRELSE OCH FUNKTIONÄRER

Hans Severinsson, ordförande	070-760 12 60	hans@severinsson.com
Gudrun Molin Andersson, kassör	073-655 33 74	molin.andersson@telia.com
Anita Granstedt Strandgård, sekreterare	073-038 05 61	anita.strandgard@gmail.com
Jenny Vowden, ledamot	070-721 31 30	jenny.vowden@gmail.com
Eva Gebelius, ledamot	070-536 59 81	evagebelius@gmail.com
Lennart Lindgren, ledamot	070-316 80 85	llessegrev@gmail.com
Sven Bertil Bergendahl, suppleant	070-513 18 93	sven.b.bergendahl@gmail.com
Birgitta Thunblad, suppleant	070-968 62 83	birgitta.thunblad@hotmail.com
Lennart Karlsson, revisor, sammankallande	070-966 55 15	lennart.karlsson@mac.com
Eva Waerner, revisor	073-377 13 20	b.waerner@spray.se
Sara Bråtman, revisor, suppleant	070-817 66 73	sara.bratman@west-pool.se
Henrik Paulsen, valberedning	070-968 45 48	henrik.paulsen@telia.com
Britt-Marie Ohlsson, valberedning	070-668 21 38	brittmarie.ohlsson@spray.se
Jan-Ove Tannsjö, valberedning, suppleant	076-050 73 72	

Ansvariga museet:

Olle & Britt-Marie Ohlsson 070-668 21 38 brittmarie.ohlsson@spray.se

Ansvarig lokalbokning:

Gudrun Molin Andersson 073-655 33 74 molin.andersson@telia.com

Ansvariga loppis: Annika Olsson

076-050 73 72

& Margareta Fredholm Hejdenberg

070-589 71 34

maggan.po@telia.com

Redaktör Medlemskrift: Hans Severinsson & Jenny Vowden

Redaktör Hemsida: Sven Bertil Bergendahl

Medlemsavgift 2017: Enskild medlem 200 kr/Familjeavgift 350 kr

Plusgiro 98 57 43 - 4

Gamla Fågelbrovägen 1, 139 60 Värmdö

E-post: strommahembygdsforening@gmail.com (obs! Ny e-postadress!)

Ordföranden har ordet

När detta skrivs har vi sensommar, och tanken leds osökt till Evert Taubes diktning i Brevet från Lillan. ”Sjön är så varm, och vi badar varje dag”, och ”Stjärnorna syns nu på himlen igen”. I trädgårdar och vid bryggor syns många lekande eller badande barn och kräftfestande vuxna. Naturen är som allra vackrast nu innan den börjat präglas av höstfärgerna. Det är i sanning en praktfull bygd vi betraktar som vår!

I det här numret av vår medlemsskrift finns protokoll från årsmötet och information om höstens aktiviteter. Dessutom några intressanta artiklar. En om den remarkabla förlisningen och bärgningen av ångfartyget Södra Sverige år 1895. En om hur samhället i Strömme växte fram, och om några hus av intresse.

En vacker dag i juli hölls en styrelsekonferens, med anledning av vår genom det Jilmanderska arvet förändrade ekonomiska situation, och de fortfarande knappa personella resurserna. Vi diskuterade bland mycket annat vilka verksamheter som fortsättningsvis ska prioriteras. Några beslut var att marknadsföringen av våra aktiviteter ska förbättras, och att vissa arbeten med museets samlingar nu kan ske med köpta resurser.

Vad tycker våra medlemmar om prioriteringen? Att bevara kulturarvet genom bilder, föremål och historier är vårt främsta ändamål. Att nyttiggöra hembygdsgården genom aktiviteter och uthyrningar är viktigt. Att verka aktivt i det pågående planarbetet i vår bygd är också viktigt. Utflykter, musikafnär, studiecirklar m m står på önskelistan, men personresurserna begränsar. Dina synpunkter och tips är alltid välkomna!

En livlig diskussion pågår om den bom som några boende låtit sätta upp på Svanvägen, och som begränsar tillgången till den vackra Breviksskogen. Även här är vi intresserade av medlemmarnas synpunkter, t ex via mail strommahembygdsforening@gmail.com.

I det pågående planarbetet längs och utanför den södra kanalbrinken har kommunen föreslagit att den kommunägda kanaltomten ställs i ordning som en offentlig plats, med en öppen yta för lek och idrott, och kanske med en dansbana. Vi kommer här att tänka på möjligheten att återuppta valborgstraditionen i större skala. Brasan hölls här från 1980 till 2010. Midsommarfest, Danskvällar, Friskis och Sveltis, skateboardpark, sommarcafé med bangolf, många tänkbara användningar dyker upp. Goda idéer kan ställas till oss eller till Värmdö kommun.

Väl mött på höstens aktiviteter!

Hans Severinson

Omslagsbilden

Omslagsbilden är en tavla som hänger i Stockstugan, föreställande Strömma Bro konditori, på tomten vid kanalens västra mynning där nu båtförsäljningen med samma namn bedrivs. Se närmare i artikeln *Hus och Gårdar i Strömma*, sid 25. Tavlan är målad av Ivar Stjärnmark.

Aktiviteter höst och vinter 2017

Här listas vad som händer i Hembygdsföreningen under hösten och vintern. Angivna tidpunkter och program är i vissa fall preliminära. Notera de aktiviteter som intresserar dig i almanackan. Gör det nu. För säkerhets skull, kontrollera aktuella uppgifter på vår hemsida innan Du ger Dig ut: www.hembygd.se/stromma

Hembygdsgårdsöppet

24 september, 29 oktober, 26 november (Julmys)

Hembygdsgården och museet är öppet från klockan 11 till 15. Lop-pis, servering, museibesök och trevlig samvaro står på programmet. Vid museet finns en bössa för frivillig besöksavgift. Grupper kan efter föransmälan få en guidad visning av museet. Kontakta våra ansvariga för museet.

Intressegruppen "Stickkaféet"

Varje måndag från klockan 18.30 till 20.30 är Stickkaféet öppet i Backstugan, Hembygdsgården. Ta med din stickning eller virkning. Alla är välkomna! Ingen föransmälan behövs. Ingen kostnad. Ta gärna, om möjligt, med lite hembakt.

Arbetsgrupp "Museet"

Onsdagar klockan 10 till ca 12.30 samlas intresserade av arbetet med att ordna, dokumentera och katalogisera alla föremål och skrifter i museets samlingar. Samling i Stockstugan (Museet, på höjden bakom Backstugan). Alla är välkomna att vara med, efter föransmälan.

Ansvarig: Britt-Marie Ohlsson, tel. 070-668 21 38.

Arbetsgrupp "Bild och Foto"

Lördagar 23 september, 21 oktober och 18 november klockan 10. Vi arbetar med att dokumentera, skanna och registrera föreningens bildarkiv i Läns museets Kollektivt Kulturarv. Arbetet kan delvis göras hemifrån. Samling i Stockstugan, Hembygdsgården. Alla är välkomna att vara med, efter föransmälan.

Ansvarig: Jenny Vowden, tel. 070-721 31 30.

Arbetsgrupp "Historia"

Samma plats och samma tider som Bild- och Fotogruppen ovan. Historiegruppen gör nedslag i vårt omfattrika arkiv och utifrån det samt andra källor sätter samman historier och berättelser för publicering i vår medlemskrift och i Läns museets Kollektivt Kulturarv. Alla är välkomna att vara med, efter föransmälan.

Ansvarig: Hans Severinson, tel. 070-760 12 60.

Höstmöte & ärtsoppskväll

Lördag den 18 november klockan 15 och 17.

Planeringsmöte med start klockan 15 och därefter gemensamt samkväm med ärtsoppa klockan 17. Delta gärna på planeringsmötet eller slut enbart upp till ärtsoppan. Kostnad 100 kr, betalas på plats. Öl/dricka och punsch ingår, ev. övrig dryck medtas. Musikunderhållning, närmare upplysningar på hemsidan senare.

Föransmälan sker till Gudrun Molin Andersson, tel. 073-655 33 74.

Välkomna!

Protokoll

Strömma Hembygdsförenings årsmöte 2017.

Tid: Lördagen den 8 april kl. 17.00.

Plats: Backstugan, Strömma Hembygdsgård, Värmdö.

Närvarande: 27 medlemmar deltog i mötet.

Föreningens ordförande Hans Severinson hälsade välkomna och förklarade mötet öppnat.

1. Val av mötesordförande och -sekreterare

Till ordförande valdes Hans Severinson och till protokollförare Anita Strandgård med bistånd av Britt-Marie Ohlsson.

2. Val av protokolljusterare

Till rösträknare och justerare av dagens protokoll valdes Jan-Ove Tansjö och Stefan Kronholm.

3. Mötets utlysande

Mötet förklarades stadgeenligt utlyst.

4. Styrelseredogörelse

Resultat- och balansrapporter redovisades samt styrelsens verksamhetsberättelse, som också publicerats i föreningens senaste medlemsskrift, genomgicks och lades till handlingarna.

5. Revisionsberättelse

Revisionsberättelsen upplästes av föreningens kassör, då revisorn själv Hans Lindstöm, var förhindrad att närvara. Berättelsen godkändes och lades till handlingarna.

6. Fråga om ansvarsfrihet

Revisorernas förslag om ansvarsfrihet för den avgående styrelsen beviljades enhälligt.

7. Arbetsplan, budget och årsavgift

Ordföranden redogjorde för föreningens planerade aktiviteter framöver. Kassören presenterade budget och föreslog oförändrade medlemsavgifter för 2017. 200:- för enskilda medlemmar och 350:- för familjer som godkändes av mötesdeltagarna.

8. Motioner

Inga motioner inlämnade.

9. Val av ordförande

Sittande ordförande kvarstår ett år.

10. Val av övriga styrelseledamöter och -ersättare

Gudrun Mohlin Andersson omvaldes för 2 år. Anita Strandgård och Lennart Lindgren nyvaldes båda

för 2 år. Eva Gebelius och Jenny Vowden kvarstår 1 år.

Som ersättare omvaldes Sven-Bertil Bergendahl och Birgitta Thunblad för 1 år.

11. Val av revisorer och ersättare

Till revisorer valdes föreslagna Lennart Karlsson och Eva Waerner och som ersättare Sara Bråtman.

12. Val av valberedning

Till valberedning valdes Britt-Marie Ohlsson och Henrik Paulsen, den senare som sammankallande.

Som ersättare valdes Jan-Ove Tannsjö.

13. Övriga frågor

Diskuterades frågan om en investeringsbudget på 300 000 kr för uppförande av ett magasin samt ett tillskott till årets driftbudget på maximalt 50 000 kronor med anledning av de förväntade ränteintäkterna på innesstående kapital.

14. Mötets avslutande

Ordföranden tackade för visat intresse och avslutade mötet kl. 18.00.

Vid protokollet

Anita Strandgård

Justeras

Jan-Ove Tannsjö

Stefan Kronholm

Tillägg:

Efter mötet bjöd föreningen på en välsmakande middag bestående av fläskfilé med potatis och grönsaker tillagad av Eva Gebelius!

En otroligt fin underhållning bjöds vi på av Stefan Hedenfeldt med familj, som spelade och sjöng Taubevisor.

Vår- och sommaraktiviteter

Här är en kort sammanfattning över årets trevligheter hittills.

Årsmötet 8 april

Årsmötesprotokollet finns på sid 7-9 i denna skrift. Mötet var välbesökt och livligt. Valberedningen hade detta år en tuff uppgift genom att såväl kassörs- som sekreterarposterna var vakanta. Lösningen blev att Gudrun Molin-Andersson tog över kassörsposten, och Anita Strandgård nyvaldes till sekreterare, medan antalet styrelseledamöter minskades till fem. Efter att mötesförhandlingarna avslutats trakterades vi av vår fantastiska kökschef Eva Gebelius och underhölls med skön musik av Stefan Hedenfelts familjeorkester. En mycket trevlig kväll!

Museibesök 25 mars och 22 april

De museibesök som utannonserades i förra skriften och i mail blev en flopp deltagarmässigt men en höjdare innehållsmässigt. Att besöka fältslagsmuseet Hamn i Fisksätra är fascinerande och kan varmt rekommenderas. Skärgårdsmuseet i Stavsnäs Sommarhamn är alltid ett trevligt besöksmål. Övriga planerade museibesök har vi ställt in tills vidare, men hoppas kunna ta upp det på nytt, om inte annat så som inspiration för ansträngningar gällande vårt eget museum.

Valborgsmässoafton 30 april

Uppehåll men ingen värme är vad vi brukar få till valborgskvällen. Mycket välbesökt var det i alla fall, som bilden visar. Dragspelsmusik och allsång med välkända visor, samt många barn med nyfiskade godispåsar, som traditionen bjuder.

Valborgsbrasan utanför Stockstugan. Foto: Hans Severinson

Fågelskådning och gökotta vid Hemmesta Sjöäng 21 maj

Att följa erfarna ornitologer en tidig vårmorgon är en oförglömlig upplevelse, genom att varje iakttagelse, sedd eller ålyssnad, genast identifieras. Och Sjöängen har ju som restaureringsobjekt för både fåglar och som lekplats för gädda blivit en succé. Antalet iakttagna fågelarter är nu uppe i 173, inklusive gök, som tyvärr inte hördes denna morgon.

Nationaldagen 6 juni

Det har nästan blivit ansett som lite skämmigt att uppmärksamma vår nationaldag och den svenska flaggan som symbol för vårt kulturarv. Lyckligtvis finns inga misstankar om dunkla undermeningar i hembygdsföreningens nationaldagsfirande, bara ren glädje och stolthet över att befinna sig i den vackraste delen av världens bästa land. Flagghissning och påföljande allsång med ett 30-tal deltagare, samt som vanligt loppis, servering och museum.

T.h. Hans Severinson steker strömming.

Nedan hissar Olle Ohlsson flaggan.

Musik på gitarr och dragspel.

Foton: Jenny Vowden

Strömmadagen 25 juni

Strömmadagen inföll I år dagen efter midsommardagen, och kunde hållas utomhus som vanligt (i fjol regnade det). Värmdö församling höll en fin gudstjänst med sång och musik. När den var färdig öppnades hembygdsgården för kaffe, loppis och museibesök.

Sång och musik framför församlingen. Foto: Sven Bertil Bergendahl

Hembygdens dag 6 augusti

På Hembygdens Dag ligger av tradition fokus på hantverk och handarbete. Våra samlingar i museet innehåller en stor mängd redskap och föremål av den karaktären. Några sådana visades i bruk, bl a smide vid en ässja, ullspinning och knyppling. Och dessutom som vanligt loppis och servering, vid sommarens höjdpunkt. Utomhusaktiviteterna fick dock avslutas i förtid av en okynnig regnskur.

Hembygdsgårdsöppet 27 augusti

Denna vackra dag upplevdes som finalen på en sommarsäsong utan högtrycksväder men ändå med många soltimmar. Kanske en början på en höst med mycket verksamhet kring föreningens samlingar av museiföremål och dokument.

Ångaren Södra Sveriges bärgning i Nämndöfjärden

Av Britt-Marie Ohlsson

Den 24 september 1895 förliste ett av dåtidens modernaste passagerarfartyg i Nämndöfjärden efter grundstötning på "Franska Stenarna". Fartyget sjönk på ca 57 meters djup. Samtliga ombordvarande räddades.

Så började journalisten Bertil Lundblads anteckningar om bärgningen av "Södra Sverige". Han hade under flera år gjort efterforskningar om bärgningen som på den tiden var en stor bragd. Tyvärr hann han aldrig fullborda efterforskningen. Bertil avled hösten 2004. Anteckningarna och en del bilder har jag tack vare Bertils fru nu i min ägo. Stort tack till Anna-Britt Lundblad.

Passagerarfartyget Södra Sverige

När "Vasa" bröt vattenspegeln en aprildag 1961 fanns alla världsmedier på plats. Press, radio och TV bevakade händelsen som hökar. Samma uppståndelse rådde inte 65 år tidigare när "Södra Sverige" lyftes från sjöbotten. Men självklart väckte det uppseende; aldrig förr hade något liknande skett. Så skrev Martin Stugart i DN i febr. 1995.

Tisdagen den 24 september 1895 stävade ”Södra Sverige”, ett modernt ångfartyg, fram över Nämdöfjärden. Destinationen var Göteborg, men man skulle även gå in i Västervik. Det var en vacker kväll med stjärnklar himmel och Nämdöfjärden låg alldeles blank. Ombord fanns 60 passagerare och 27 besättningsmän. Klockan var åtta på kvällen och de flesta passagerarna satt och åt middag i den säkert festligt dukade matsalen. Vem kunde då ana vad som strax skulle hända?

Fartyget gick med full fart på Franska Stenarna. Kaptenen trodde att han redan passerat grundet. Han hade troligen förvillats av skuggorna från Malmalandet. Han kommenderade ”back i maskin”, men propellern befann sig redan ovanför vattnet. Nu utbröt panik ombord, men kaptenen lugnade passagerarna med försäkran att någon omedelbar fara att fartyget skulle sjunka inte fanns. Under tiden gick pumparna för fullt utan resultat. Tre livbåtar sattes ut men passagerarna förbjöds att gå ner i dem. Lilla babordsbåten sattes ut och besättningen började loda runt fartyget. Det visade sig att fartyget hade glidit av grundet utan att man märkte det. Man visste fortfarande inte att det var ”Franska Stenarna” man gått på.

En annan förklaring till olyckan som framkom senare, var att den närmaste tiden före olyckan hade ångtrycket till följd av slaggnings av eldstäderna varit nere i 100 skålp. i stället för 140 skålp. tryck. Därigenom hade fartyget inte kunnat hålla den vanliga farten. Man hade alltså inte kommit så långt som man beräknat.

En liten ångare närmade sig söderifrån. Det var lotsångaren ”Stockholm”, under befäl av lotskapten E. Smith. Genom blossignaler påkallade man lotsångarens uppmärksamhet. Efter att lotsångaren anlant till haveristen blev det bråttom. ”Södra Sverige” började nu sjunka ner med fören så att vattnet trängde upp i försalongen.

Passagerarna beordrades nu skynda sig ned i räddningsbåtarna och ta sig mot Malmalandet. Även lotsbåten fylldes med människor. Kapten Bodman ville stanna ombord, men övertalades av förste styrman. De förlösande orden var; ”Kom ihåg att du är far till tre minderåriga döttrar”.

Den lilla lotsbåten gick nu in till Malmalandet för att sätta iland passagerare. De hade knappt hunnit iland då ett åskliknande brak hördes och akterskeppet reste sig lodrätt i luften och fartyget sjönk. Djupt skakade föll några av passagerarna ned på knä och sträckte armarna mot himlen under högljudda böner. Räddningsbåtarna hade knappast hunnit undan då de sugande svallvågorna nådde ända fram till dem.

Det hade nu gått drygt en och en halv timme efter grundstötningen.

Alla var räddade, men ingen fick med sig sitt resgods. Många hade inte ens fått på sig ytterkläder. För en familj som skulle flytta försvann hela bohaget. Bland de räddade fanns en 10-årig gosse som reste ensam. Han var på väg till Landskrona. Han sveptes in i filter och fick sova i lotsångarens salong.

Med tre räddningsbåtar på släp stävade nu den lilla lotsångaren mot Stockholm, men efter att ha passerat Waxholm och en allt tätare dimma vältrade fram, beslöt kaptenen att vända och gå in vid Waxholm, dit man anlände klockan halvtre på natten. Man lyckades här väcka upp hotellbetjäningen, som genast plockade fram ”värmande förfriskningar” till de skeppsbrutna.

Okänt grund

Redan några dagar efter grundstötningen var dykeriångaren Belos på plats. Man trodde nu att man hittat ett nytt grund i Nämndöfjärden, men man kunde ganska snart konstatera att det var på Franska stenarna grundstötningen skett. Belos dykare fann då röda oljefärgstrimor på grundet och man hittade även det så kallade kriet av en

förstäv, åtskilliga nitar m.m. Men något fartyg hittade man inte vid Franska stenarna.

Kapten Smith på lotsångaren Stockholm, hade redan vid olyckstillfället tagit märke på platsen och lämnade följande rapport till Södra Sveriges bolag:

Fartyget har sjunkit på 50-55 meters vatten, 8 latitudsekunder SO om den från Malmaön mest utskjutande landsdelen åt segelleden till; detta så vitt jag funnit av de pejlingar som jag på natten till onsdagen tog i mörkret och som senare vid besök därstädes å dagen blivit kontrollerade. Å detta ställe finnes intet grund. Ej heller finnas i någon del av denna fullständigt bekanta segelled några okända grund.

Man fortsatte nu att leta efter fartyget och hoppades i det längsta att det inte skulle ligga djupare än att det skulle gå att bärga. Fartyget hade nyligen genomgått en genomgripande reparation och ansågs nu vara en förstklassig passagerarbåt. Den hade ett värde av lågt räknat 400 000 kr. Det var därför, då den var oförsäkrad, en kännbar förlust för ägaren. Bolaget hade några år tidigare förlorat en annan ångare i Bohuslänska skärgården.

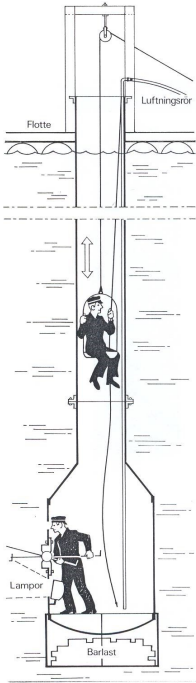
Man måste hitta "Södra Sverige"

Kapten G.O. Wallenberg fick nu i uppdrag av bolaget att försöka hitta fartyget. Den 3 oktober åkte man ut med två ångslupar för att göra "svepning", på samma sätt som örlogsflottan draggar upp utlagda minor. Cirka 600 meter från grundet trodde man sig ha hittat fartyget på 40 meters djup, men det visade sig vara en bergklack som stack upp.

Ingenjören Oscar Wollert tog nu ledningen. Han hade konstruerat en apparat som både pejlade, lodade och svepte vattnet mellan Franska stenarna och Malmalandet. Den 27 oktober fastnade draggen och ett tygstycke följde med upp. För att förvissa sig om att det var rätt plats fortsatte Neptunbolaget med två bärgningsångare "Hero" och "Neptun". Efter några dagar var man säker på att man hittat "Södra Sverige".

Wallerska tuben

Nu visste man var fartyget låg, men det låg på 57 meters djup. Man visste att dykare kunde gå ner till 30-40 meters djup och utföra lättare arbeten utan att drabbas av dykarsjuka. Både ångfartygsbolaget och bärgningsbolaget gav upp all tanke på bärgning. Men, det gjorde inte ingenjör Waller.

Han konstruerade nu en ”tub”, som bestod av två avdelningar, sänkröret, genom vilket man stiger ned, och arbetskammaren med dess ballastrum under. Tuben skulle vara 52 meter lång med en diameter i röret av 0,65 meter och i arbetskammaren 1,3 meter. Innan tuben beställdes gjorde han ett experiment med elektriskt ljus för att konstatera hur långt ut i vattnet man kunde se genom arbetskammarens fönster. Vid bågglamplykt kunde man i det klara vattnet i skärgården se ca 15 meter.

I slutet av januari 1896 var tuben färdig och man skulle nu prova om den fungerade som man hoppades. Man sänkte ner tuben på åtta meters djup utanför Finnboda. Flera personer fick prova på att gå ner i tuben, där man genom fönstret i arbetskammaren kunde se fiskarna simma förbi. På utsidan av arbetskammaren fanns två armar som kunde manövreras inifrån. Dessa var konstruerade så att man kunde föra dem uppåt, nedåt och åt sidorna, häkta på och kroka av och så vidare.

Bärgningen kan börja

Den 23 augusti 1896, knappt ett år efter grundstötningen, begav man sig ut till Nämdöfjärden för att börja det svåra arbetet. Man började med att uppföra ett arbetarläger, man byggde även en vågbrytare som kunde ge något skydd åt de håll man kunde befara att bli mest utsatt för storm och grov sjö, det vill säga norr, öster och söder. Läget gjordes till en början provisoriskt, men då det visade sig att bärg-

ningen skulle dra ut över vintern byggde man mera ordentligt. Baracken som innehöll matsalen döptes till "Hotel Reisen".

Man arbetade i genomsnitt 14-16 timmar per dygn. Var vädret dåligt arbetade man minst 10 timmar och vid bra väder högst 22 timmar per dygn. Arbetsstyrkan uppgick i regel till 25 man.

Man skulle nu använda flytande pontoner med en bärkraft som sammanlagt var tillräcklig för att lyfta det sjunkna fartyget. Från fästen på pontonerna sänkte man ner kättingar med krokarna, som med hjälp av tubens armar skulle fästas i den sjunkna ångarens ventiler.

Arbetarbaracken Hotell Reisen.

Tuben läcker

Nu bogserade man ut tuben och sänkte ner den vid vraket. Då visade det sig att den inte var ordentligt tätad. Den hade stora läckor. På verkstaden hade man glömt att täta en fläns med mönja. Man hade endast använt drev som genast blev blött och vattnet forsade in. Man försökte nu täta tuben inifrån men misslyckades. Det var bara att hissa upp tuben igen och bogsera den tillbaka till land och börja tätningensarbetet. Efter ett grundligt arbete under en hel vecka var det dags att bogsera ut tuben igen. Den här gången gick det bättre. Den 5 september var den på plats igen.

Pontonerna på plats

I slutet av september var det dags att lägga pontonerna på plats. Man hade räknat med att det skulle ta cirka åtta dagar, men först efter två månader var man klar. Från början trodde man att det skulle räcka med 16 pontoner där var och en skulle klara av 600 ton, alltså 1/16 av fartygets hela vikt. Det visade sig att det inte räckte. Då en ponton slitits loss under en storm och sjunkit beslöt man att lägga till ytterligare 4 pontoner. Inte heller det räckte utan pontonernas antal blev till slut 25 med tillsammans 44 fästen.

Man hade nu problem med att få pontonkrokarna att sitta kvar i fartyget. Det visade sig att plåtarna i fartygets sida gav vika och flera av krokarna släppte. Efter att en av arbetarna slungats i sjön då plötsligt en ponton kastades över ända då kroken i fartyget släppte, beslöt man att tänka ut ett annat sätt för bärgningen. Det blev nu ingenjör Waller som fick det uppdraget.

Fartygets första rörelse

I det nya systemet som ingenjör Waller konstruerade använde man de gamla pontonerna och de nybyggda, som bestod i en kombinerad av pumpning och lyftning med domkraft. Dessa domkrafter var vanliga med skruv. Anordningen gjordes så, att man ovanpå varje träponton placerade ett ramverk av grova bjälkar. Mellan dessa och pontonen ställdes två domkrafter.

De i fartygsventilerna fasthakade kättingarna fästes vid nämnda bjälkar, domkrafterna anskruvades och på så sätt erhöles en lyftning motsvarande domkrafternas skruvhöjd eller ca 230 millimeter. 19 tum. Kättingen fästes då under bjälkarna, mot pontonen, domkrafterna anskruvades ånyo och nytt tag angjordes. På det sätt kom man, när arbetarna vunnit vana vid arbetet, att kunna åstadkomma en lyftning av en meter om dagen.

Det här var inte lätt. Här fordrades lång övning. Den 23 december började fartyget röra på sig och ändrade riktning. Natten mellan de 26 och 27 december var sista gången storm och hög sjö hindrade arbetet.

Söndagen den 31 januari 1897 fick vraket en ordentlig flyttning. Det hade nu flyttat sig tre meter. Pumpverket arbetade nu oavbrutet hela dagarna och vraket lyftes sakta uppåt. Klockan två på natten den 1 februari lyckades man dra vraket 300 meter mot grundare vatten. Nu hade isen börjat lägga sig på Nämdöfjärden, vilket underlättade arbetet en del. Man slapp nu de höga vågorna när det stormade, som ofta skadade arbetsmaterialet och slet i pontonerna. Man arbetade trots att termometern visade på – 17 grader och snön yrde kring pontonerna. Dagarna gick och man sågade sig genom isen och fartyget kom in på allt grundare vatten.

Vinterlägret

Den 24 februari på förmiddagen hände något som hade kunnat få ödesdigra följder. En häftig västlig storm sopade ren hela fjärden som i en hel månad varit täckt med is. På mindre än en timme var all is borta och pontonerna med vraket började driva utåt. Eftersom vinden blåste från land blev det ingen hög sjö, och efter fyra timmars bogsering fick man vraket på fast botten igen. För att få ytterli-

gare skydd mot vågorna beslöt man bygga en vågbrytare av granar, huggna kring stränderna. Man lät grenarna sitta kvar och granarna fästes på varandra med kätting och den färdiga vågbrytaren för-
ankrades så att den gav skydd åt arbetet.

En meter om dagen

Arbetet fortsatte och vraket flyttades ca en meter om dagen. Första veckan i april hade man kommit så långt att vraket låg på endast 20 meters djup. Den 7 april låg Södra Sverige på endast 15 meters djup och nu kunde man hissa svenska flaggan på stormasten som stack upp mellan pontonerna.

Man fortsatte nu arbetet utan några större missöden fram till den 3 maj, då först skorstenen och efter några dagar styrhytten med sitt tak och till slut övre däck var ovanför vattenytan. Dykare gick nu ner för att täta läckan och samtidigt pumpade man ut vattnet.

I slutet av maj var den stolta bärgningsbragden fullbordad. Södra Sverige flöt åter på vattnet efter att i nära två år legat på Nämndöfjärdens botten.

Mot Stockholm

Den 2 juni hämtades Södra Sverige av bärgningsångaren Hero för sin färd mot Stockholm. Klockan elva på kvällen ankrade man utanför Vaxholm, för att dagen efter fortsätta mot Stockholm. Då man närmade sig Stockholm möttes man av ett flertal båtar som med flaggan i topp hälsade Södra Sverige välkommen.

När ångaren Kung Karl, på vars däck de flesta bolagsdelägarna samlats och ett flertal andra flaggsmuckade båtar med inbjudna ombord, kommit till Stora Sjötullen började man urskilja en ångare som höjde sig över de andra mötande båtarna. Man kunde nu se att det var något egendomligt med denna ångare. Master och tackling syntes vara i gott stånd och även själva skrovet, men dess målning var som avgniden av jättehänder. Det var Södra Sverige, som återvände från sin resa, försenad något mera än 18 månader.

På väg mot Stockholm.

En medarbetare på Dagens Nyheter skrev efter sitt besök ombord.

I aktersalongen stå sofforna kvar. Dynorna äro vattendränkta, men sammeten å desamma har bibehållit sin färg. En lampa i korridoren hänger fortfarande kvar, till och med glaskupan är hel. Men av det oerhörda vattentrycket, då ångaren körde på fören rakt ner i leran, har alla skotten mellan akterhytterna ryckts bort. I lastrummet ligger ännu kvar – som bekant har största delen av lasten lossats – en del tjär- och oljefat. Maskinen är i det närmaste oskadd, och den skulle ha kunnat anlitas vid fartygets ingående, om ej pistonstängerna rostat något. Master och rigg äro väl bibehållna, spelen på däck och ankar-spelen äro i gott skick, ankare, kättingar och dävertar finnas kvar. Fram i fören ligga prov av last och proviant som funnits ombord vid grundstötningen. Tyger och vävnader är efter det långvariga badet i ganska gott skick. Å flaskor med vin och annan spirituosa kan iakttagas, att korkarna av det starka trycket körts ned ett stycke i halsarna. Glas äro oskadda. På masttopparna vaja fartygets gamla standertar, på vilka namnet tydligt läses.

Dyrare än väntat

Då arbetet med bärgningen började hade man beräknat att kostnaden skulle stanna vid ca 50 000 kronor, men då arbetet var klart var man uppe i en summa av 200 000 kronor.

Fakta om Ångfartyget Södra Sverige

- Byggd 1871 av Bergsunds Mekaniska Verkstad, Stockholm.
- Levererades samma år till Ångfartygs AB Södra Sverige.
- Ombyggd och förlängd 1895 till 56,12 meter.
- Ångmaskin 450 hk. Efter maskinbyte 650 hk.
- Hastighet ca 12 knop.
- Pris; 172 000 Riksdaler.
- Fartyget sjunker 1895 efter grundstötning på Franska Stenarna.
- Bärgas 1897 och visas upp på Stockholmsutställningen.
- Repareras på Finnboda Varv och sedan på Bergsunds Mekaniska Verkstad
- för en kostnad av 150 000 kronor.
- Återinsatt i trafik 1897.
- 1909, Södra Sverigebolaget köps upp av Stockholms Rederi AB Svea.
- Gick i trafik fram till 1939. Upplagd 1940 – 1942.
- Mellan 1943 – 1945 rekvirerad av militära myndigheter. Återlämnad 1945.
- 1946 såld till CIA RABALDO DE NAV, Panama. Omdöpt till San Dimitrio.
- I juli 1946 insatt i den judiska immigranttrafiken till Palestina.
- 18/9 1946 avgick hon från Antwerpen med flyktingar (judar) till nybildade.
- Israel. Anlände 1/11 1946 till Haifa och blev omdöpt till Latrum.
- 1949 upphuggen i Haifa, Israel.

Källa. www.faktaomfartyg.se

Uppgifter om bärgningen och de angivna citaten kommer från boken "Ångaren Södra Sveriges bergning från 57 meters djup, af Aktiebolaget Octopus meddels användande af den Wallerska tuben", Af Herman A. Ring. På vårt museum finns fler spännande bilder på hur Södra Sverige bärgades.

Hus och gårdar i Strömman

Av Hans Severinsson

I den här artikeln ska vi försöka beskriva hur bygden kring Strömman utvecklats genom åren. Vår ambition är att artikeln successivt ska utökas med nya fakta och bilder om dessa och andra objekt, och hållas tillgänglig på vår hemsida och på Stockholms läns museums hemsida i projektet Kollektivt Kulturarv. Om just Du har detaljkunskap och kan tillföra förbättringar av de här historierna eller tillföra berättelser och bilder om andra hus, tveka inte att höra av dig till Hembygdsföreningen.

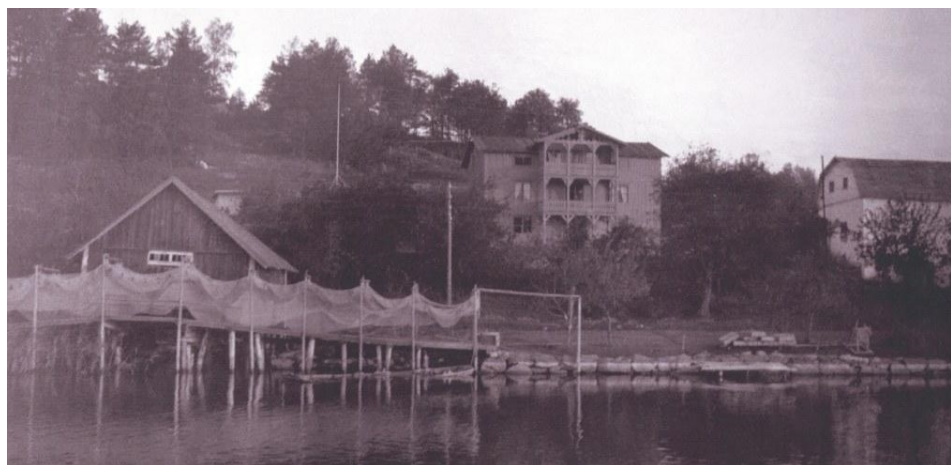
Våra äldsta uppgifter är från 1500-talet, men långt tidigare har Lillströmmen, den nuvarande Strömman kanal, varit en viktig sjöled. På vikingatiden låg vattnet fem meter högre, och Strömman var ett brett sund, i förlängningen av en inre farled förbi det blivande Stockholm till Birka. (Den huvudsakliga farleden österut borde dock ha gått via nuvarande Södertälje, eftersom Mälaren då var en havsvik). Strömmabygden var under medeltiden en del av den yttre skärgården, där nybyggare kunde slå sig ner och idka jordbruk, jakt och fiske.

Tidigt 1500-tal omnämns ett kronogods "Fuglebrock" som sedan blev känt som *Fågelbro Säteri*. Namnet härrör således inte från någon bro, utan från Brokfågel, dvs vadarfåglar, t ex Roskarl, som bör ha trivts i de många vassvikarna. I gårdens jaktjournal från 1900-talets början hörde Roskarl till det vanligaste villebrådet. Godset skänktes av kung Erik IV till sin sekreterare Måns Jönsson 1562. Till ägorna hörde hela Fågelbrolandet men även Djurö och troligen även Vindö. Här bedrevs storjordbruk i nära 500 år, med inriktning på spannmål och mjölk kreatur. Om Fågelbro är skrivet i många utgåvor av vår skrift, senast i nr 94.

Den äldre historien om *Breviks Gård* är liknande. Under 1600-talet gavs den i förläning till Axel Oxenstierna, som dock aldrig bodde här. Brevik har också omskrivits i ett flertal artiklar. Här ska vi istället nämna något om andra hus i trakten.

Strömme Gård, idag respektive 1901. På bilden nedan syns Kvarnbyggnaden till höger. Foto: ovan Hans Severinsson, nedan uppgift saknas.

Strömma Gård hade ett strategiskt läge, med det rika fisket kring strömmens mynning, och den goda vattentillgången i bäcken från sjöarna ovanför. Redan på femtonhundratalet hade en kvarn anlagts här. Kvarnverksamheten bedrevs här till omkring 1910. Bäckens korsar ännu Svanvägen, dock i ett mer östligt läge än dess ursprungliga lopp. Gården i sitt nuvarande utförande är från 1800-talet och troligen det äldsta bevarade huset i Strömma, Fågelbro och ett antal torp oräknade. Stora och Lilla Marieborg intill Strömma Gård är också från 1800-talet, och hade från början samma ägare.

Kanaltorpet och affären

Vid kanalens västra mynning har funnits affär och servering så länge kanalen varit farbar. På 1860-talet muddrades kanalen och ångbåtstrafik till Djurö, Runmarö och Sandhamn kom igång. Ångbåtstrafiken var i själva verket förutsättningen för den bebyggelse som ägde rum vid Strömma under 1800-talets senare del och fram till 1930, när Skurubron byggts och busstrafiken nådde hit. Kanaltorpet från 1700-talet, och innehöll tidvis krogverksamhet. Torpet brann 1991 men återuppbyggdes. Affären intill byggdes 1860, byggdes ut i olika omgångar och revs först 2012 efter att verksamheten lagts ner några år tidigare. Tidvis fanns här även postkontor och telefonstation.

Kanaltorpet och affären sett från konditoriet, ca 1950. Foto: Lillienwall.

Strömma Bro Konditori

Mitt emot kanaltorpet, på norra sidan, där idag Lillienwalls båtför-säljning ligger, fanns förr ett konditori, se omslagsbilden. Byggnaden uppfördes 1936 som en livsmedelsbutik sommartid, med köp-man Ek som konkurrent till Gustav Sandström tvärsöver bron. Efter knappt tio år lades verksamheten ner. Två livsmedelsaffärer här var nog en för mycket.

Strömma Bro Konditori. Observera björkarna som växer genom al-

En konditorfamilj med verksamhet vid Bergsundsstrand på Söder-malm, David Lillienwall med fru Elsa, besökte 1946 Strömma i jakt på ett sommarhus. Det slutade med att de köpte den nedlagda livs-medelsbutiken, kompletterade den med en rejäl ugn, och startade ett sommarkonditori som komplement till verksamheten vid Bergsundsstrand. Övervåningen blev deras sommarbostad. Kondi-toriet blev populärt både för sitt bröd och som samlingspunkt, bland annat för mopedburna ungdomar. Som mest hade man åtta an-ställda.

David och Totten Lillenwall med personal.

Konditor David var båtintresserad, och startade tillsammans med en kamrat ett mindre båtbyggeri. Kamraten byggde plastbåtar, ”Baggenbåtar”, som från 1958 såldes bakom konditoriet. Kvalitetskraven drev David att även söka andra leverantörer, och Crescentbåtar blev den huvudsakliga försäljningen, med motorer från Johnsson, senare Mercury, och från 1982 Yamaha. För servicearbeten trädde sonen Totten in. Båtförsäljningen blev en allt större del av verksamheten. När kommunens hälsovårdsnämnd började knorra om det lämpliga med kombinationen servering och båtmotorer upphörde man 1970 med bageriverksamheten. David lämnade över verksamheten till sonen Totten (Egentligen Torbjörn) 1982, och gick bort 1990. Vid den tiden var detta en av de största försäljarna i Stockholmstrakten av mindre båtar med motorer. Familjen Totten och Anika Lillienwall överlät verksamheten 2005, den nuvarande ägaren är den tredje som fortsatt med samma koncept.

För uppgifter och foto om Strömma Bro Konditori har vi tacksamt fått bidrag av Totten Lillienwall.

Villor längs backen ner mot Strömma

Vid artonhundratalets slut blev det en stor efterfrågan på sommarställen i skärgården för bättre bemedlade stockholmare. Till en början var utbudet störst i den inre skärgården, men snart nog sökte sig spekulanterna även hit, efter att ångbåtstrafiken nådde bygden. Fågelbro, som inte längre gav samma resultat som i sin glans dagar, började sälja av tomter, till en början i soliga lägen söder om kanalen. Ektuna, Sofiedal, Mariedal och Strömmadal blev till omkring 1890 och framåt. Strömmadal, en pampig grosshandlarvilla, kom först, ägt av Ångfartygsbefälhavaren Gustav Emil Tillman, men följdes några år senare av en ännu något pampigare bredvid, Strömmadal 2. Strömmadal 2 var under mellankrigstiden semesterhem för KF:s personal. Bland bemärkta gäster märks Ernst Rolf.

Villa Strömmahill:s tillkomst är en något märklig historia. Under 1960-talet låg här en tämligen ordinär sommarstuga. Den dåvarande ägaren hade högre planer, men fick avslag på bygglovsansökan. Han lät då ändå starta ett bygge av en praktvilla med det gamla huset kvar inuti under byggtiden. Han bodde i det ursprungliga huset, men hade inte resurser att färdigställa det närmare 500 m² stora huset, planerat i tre våningar och med ett poolrum i källaren. Rättvisan kom i kapp genom att kronofogden fick verkställighetsbeslut på rivning av det olaga bygget. Som ett svar på detta överlät han fastigheten på sin sons bolag och träffade ett billigt hyresavtal med bolaget, som snart därefter försattes i konkurs. Där satt konkursförvaltaren med ett osäljbart objekt eftersom det var uthyrt, och den förre ägaren med ett gratis boende under tio år. Först vid preskriptionstidens utgång kunde hyresgästen avhysas och fastigheten säljas på offentlig auktion, då i ett långt ifrån färdigställt skick. Senare ägare har fått bygglov i efterhand och lagt ner åtskilligt på ut- och invändiga kompletteringar och förbättringar. Priset vid försäljning har gradvis stigit från 4 till 28 miljoner kronor. Bland dessa kan nämnas Carola och Runar under några år kring sekelskiftet, och senare krögaren på Seglarhotellet i Sandhamn, som emellanåt färdades med sjöflygplan till jobbet.

Den stora exploateringen

Fågelbros ekonomi var fortsatt skral. Enstaka tomter såldes av för att klara likviditeten, bl a längs Stavnäsvägen (nuvarande Alrotsvägen) och dåvarande Fågelbrovägen. Västertorp. Östertorp, Norrvik och Augustendal fick nya ägare eller övertogs av tidigare arrendatorer.

Från mitten av 1930-talet och 20 år framåt tog det fart ordentligt. Otto Hellman hette han som iscensatte det hela. Från Fågelbro, Brevik och eventuellt även från Viks gård köptes stora arealer upp och styckades till sommarstugetomter i den vackra och kuperade terrängen. Områdena Strömmadal och Västeräng skapades i närhet av de små sjöarna, och Lillströmsudd och Hästhagsudd ute på Fågelbrolandet. I samband med fastighetsbildningen blev bildandet av samfällighetsföreningar nödvändigt för vägar och andra gemensamma tillgångar.

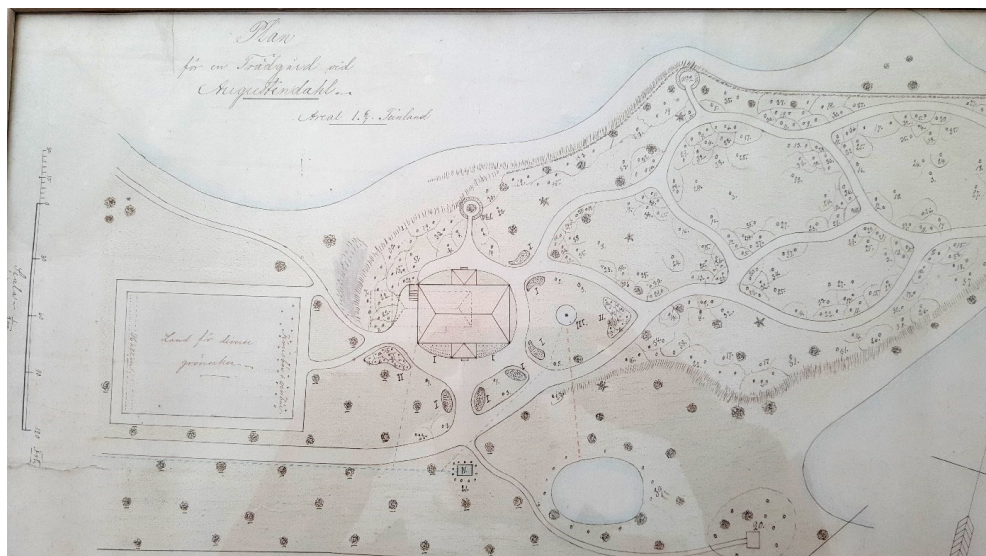
Det var en nybyggaranda vars like inte tidigare setts. Bygden blommade upp, nere vid kanalen kom flera butiker, postkontor och telefonstation. Strömma var inte längre reserverat för överklassen, självbyggare av alla slag slog sig ner här för sommaren eller ofta för åretruntboende.

Just nu, när detta skrivs, upplever vi en andra våg, när områdena detaljplaneläggs och förses med kommunalt vatten och avlopp, med tomtstyckning och ökad andel permanentboende som följer. Strömma som sommarparadis får gradvis ge vika för en omvandling till en attraktiv förort till storstaden, fast med en bibehållen genuin skärgårdsmiljö.

Augustendal

Vid "Breviksranan" på Stavnäsvägen finns ett gult hus beläget på en udde i Brevikssundet. Här låg fram till omkring 1876 Fågelbros tegelbruk. Under en tid var detta den mest lönsamma verksamheten på säteriet. Leran togs delvis i viken intill, och delvis i några lertag

vid Norrviken. Teglet skeppades till stor del ut med segelskutor. In-
för lastningen tömde de sin barlast av gråsten, som därför utgör en
stor del av udden. Efter att bruket lagts ned, möjligen av brist på rå-
varor, planerade Fågelbro för ett bättre sommarhus med park på ud-
den.

Del av arkitektskiss över Augustendal, signerad 1881. Hänger på Hembygdsgården.

En arkitektskiss från 1881 visar de avancerade planerna, med park-
stigar, bersåer, ankdamm och stor köksväxtavdelning. Till skissen
hör en växtförteckning med ett mycket exklusivt urval.

Huset byggdes och parken anlades någon gång under 1880-talet, och
hyrdes ut. Första kända hyresgästen var kapten Th. Heine 1889 –
1992. Senare direktör Liljeroth 1897 – 1904.

I museets arkiv finns många hyresavtal, bland dem några gällande
Augustendal. Från 1915 till 1920 hyrdes sommarstället av kapten

Theodor Högfeldt. Hyran var från 325 till 450 kronor per år, i vilket ingick tre famnar ved. Hyresgästen hade i uppgift att vårda trädgården med sina grusade gångar. Mjölk levererades dagligen av gårdens postskjuts för 16 öre per liter.

Under 1920-talet sålde Fågelbro stället. Första kända ägare var direktör Meyersohn. Han lät troligen renovera huset, med en modernare utformning av bl a utvändiga foder och vindskivor. Vägen till Didriksdal och vidare till Stavsnäs låg då inte här utan längs Våmfjärden. År 1936, då busstrafiken till Stavsnäs kommit igång längs den nya vägsträckningen, köptes fastigheten av grosshandlare Martin Frankenthal. Vid försäljningen var han erbjuden att även förvärva Dalholmen i sundet utanför, vilket dock inte antogs. Parken och köksträdgården var då i behov av översyn. Stranden, som mest bestod av tegelskärvor, kompletterades med ett pråmassand. Än idag är detta den enda röda sandstranden i bygden. Genom arvskifte kom huset i familjen Renvalls ägo, vilket den förblev fram till omkring år 2000.

Augustendal 1951. Foto familj Frankendal.

År 1978 drabbades huset av en brand och totalförstördes. Det återuppbyggdes året därpå av försäkringsbolaget med liknande exteriör men utan hänsyn till husets ursprungliga karaktär och kvaliteter. Brandorsaken har aldrig fastställts. Parkanläggningen har med tiden övertagits av naturen, men här och var syns rester av den växtlighet som ursprungligen planterades.

På tomten intill hade Fågelbro ångbåtsbrygga från omkring 1860. Många prominenta gäster har vid den tiden färdats med tvåspann från bryggan till säteriet. Bryggans betydelse gick förlorad under 1930-talet då ångbåtstrafiken upphörde och ersattes med bussar från Borgmästargatan via de nya broarna över Skurusundet och Strömma Kanal.

För uppgifter och foto om Augustendal har vi tacksamt fått bidrag av Johan Renvall och Bo Frankendal.

Kollektivt kulturarv

Under hösten 2017 kommer bilder från Strömma hembygdsförening börja publiceras på den gemensamma webbplatsen Kulturarv Stockholm. Vår ambition är att såväl föreningens bilder som andra källor som texter och kartor ska samlas där. Genom att publicera våra gemensamma kulturskatter på nätet blir föreningens samlingar och historier tillgängliga för fler. Vår förhoppning är att intresset för den lokala kulturhistorien och föreningens arbete därmed ökar.

Arbetet med att lägga upp våra bilder sker i våra arbetsgrupper "Bild och Foto" och "Historia". Är du intresserad av att hjälpa till med detta arbete så kontakta oss, se sid sex i denna skrift för mer information om respektive arbetsgrupp. För mer information om Kollektivt kulturarv gå in på webbplatsen

<http://www.kulturarvstockholm.se/kollektivt-kulturarv/>

Samlingslokal att hyra!

Vill Du anordna fest eller möte så finns vår samlingslokal att tillgå i Backstugan. Den är utrustad med all nödvändig köksutrustning för max 35 personer.

Söndag–Torsdag	400 kr/dag
Fredag & Lördag	700 kr/dag

Kontakt för bokning och information:

Gudrun Molin Andersson, tfn. 073-655 33 74

E-post: molin.andersson@telia.com

B

SVERIGE
PORTO BETALT
PORT PAYÉ

AVS: Strömma Hembygdsförening, G:a Fågelbrovägen 1, 139 60 Värmdö

Fredblads Fastighetsbyrå

Er mäklare på Värmdölandet

AV FASTIGHETSMÄKLARINSPEKTIONEN REGISTRERAD FASTIGHETSMÄKLARE
MEDLEM AV FASTIGHETSMÄKLARFÖRBUNDET

AUKTORISERAD FASTIGHETSMÄKLARE – 35 ÅRS ERFARENHET – ER TRYGGHET/GARANTI

SÄLJTANKAR? DET LÖNAR SIG ATT ANLITA OSS.

KOSTNADSFRI RÅDGIVNING - VÄRDERING – BESÖK

Vi är er fastighetsmäklare/specialist på VÄRMDÖ sedan 35 år tillbaka. Vi kan ert område mycket väl och vi har sålt många villor – fritidshus – tomter – sjölägen i ert område genom åren med mycket gott resultat och många nöjda säljare och köpare.

Ni får hela upplägget hos oss dvs från intag, proffsfotografering, planskisser, annonsering m.m. till hjälp med deklaration. Ni marknadsförs på HEMNET, BLOCKET, BOLI, HITTAHEM, lokalpress och i vårt spekulantregister med spekulanter/köpare.

Välkommen att kontakta oss för ett besök.

Vi önskar er en fortsatt trevlig dag.

Jag bor själv på Fågelbrolandet så jag kan Värmdö mycket väl.

Mvh Hans Fredblad 070-3162520 hans.fredblad@fredblads.se
Er lokala personliga mäklare på Värmdölandet.